

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

П Л А Н И
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ,
ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
УКРАЇНИ»

для студентів I курсу заочного факультету
першого (бакалаврського) освітнього рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

Харків
2022

Плани семінарських занять, тематика курсових робіт та методичні поради до їх виконання з навчальної дисципліни «Історія держави і права України» для студентів I курсу заочного факультету першого (бакалаврського) освітнього рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: В. Д. Гончаренко, А. О. Булгаков, С. Л. Гоцуляк та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 27 с.

Електронне видання

Укладачі: В. Д. Гончаренко,
А. О. Булгаков,
С. Л. Гоцуляк,
Р. А. Казак,
К. М. Лісогорова,
А. А. Омарова,
І. М. Скуратович,
Н. С. Стеценко,
Н. О. Харасик,
Д. А. Шигаль

© Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
2022

ЗМІСТ

I. Плани семінарських занять	4
Тема 1. Держава і право Київської Русі.....	4
Тема 2. Боротьба України за державне відродження у 1917–1920 рр.....	5
II. Загальні положення написання курсової роботи.....	6
III. Тематика курсових робіт... ..	8
Тема 1. Державотворча діяльність великих князів Київської Русі	8
Тема 2. Державотворча діяльність князів Галицько- Волинської держави	9
Тема 3. Державотворча діяльність гетьмана Богдана Хмельницького	11
Тема 4. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р.....	13
Тема 5. Законодавство Української Центральної Ради.....	15
Тема 6. Законодавство Західноукраїнської Народної Республіки.	17
Тема 7. Кодекс законів про народну освіту УСРР 1922 р.....	19
Тема 8. Система органів державної влади управління УСРР за Конституцією УСРР 1937 р.....	20
Тема 9. Право УСРР в період радянсько-німецької війни 1941-1945 рр... ..	22
Тема 10. Основні права, свободи і обов'язки громадян Української РСР за Конституцією УСРР 1978 р... ..	23
Тема 11. Зміни у правовому статусі УСРР в період перебудови (1985-1991 рр.).....	24
Тема 12. Розробка і прийняття Конституції України 1996 р... ..	26

І. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Т е м а 1. Держава і право Київської Русі

П л а н

1. Утворення державності у східних слов'ян. Теорії виникнення Київської Русі.
2. Державний лад Київської Русі. Реформи княгині Ольги і Володимира Великого.
3. Правове становище населення Київської Русі.
4. Руська правда – видатна пам'ятка права Київської Русі.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Історія держави і права України: підручник / за ред. В. Д. Гончаренка. Харків: Право, 2013. 704 с. (далі – Підручник).

Хрестоматія з історії держави і права України: навч. посібник / за ред. В. Д. Гончаренка. 3-тє вид., перероб. Київ: Ін Юре, 2003. 800 с. (далі – Хрестоматія).

Демиденко Г. Г. Ярослав Мудрий – великий князь Русі: наук.-популяр. нарис. 3-тє вид., допов. і змін. Харків: Право, 2015. 376 с.

Єрмолаєв В. М. Правда Руська Ярослава Мудрого: до витоків і традицій вітчизняного законодавства. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 129. С. 3–10.

Журбелюк Г. В. «Руська правда»: біля витоків ідеї верховенства права / Журбелюк Галина Володимирівна. *Загально-теоретичне правознавство, верховенство права та Україна*: зб. наук. ст. Київ, 2013. С. 388–402.

Правда Руська Ярослава Мудрого: початок законодавства Київської Русі: навч. посібник / уклад.: Г. Г. Демиденко, В. М. Єрмолаєв. Харків: Право, 2014. 344 с.

Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс: [підручник]. Київ: Ін Юре, 2015. 808 с.

Тема 2. Боротьба України за державне відродження у 1917–1920 рр.

П л а н

1. Лютнева революція 1917 р. і рух за національно-культурне відродження в Україні.
2. Утворення Центральної Ради. Універсали Центральної Ради.
3. Гетьманська держава П. Скоропадського. Закони про тимчасовий державний устрій України.
4. Українська держава доби Директорії.
5. ЗУНР. Акт злуки 1919 р. – визначна подія в державотворенні українського народу.

Список літератури

Підручник.

Хрестоматія.

Акт злуки Української Народної Республіки і Західно-Української Народної Республіки: світлини, карти, документи. Київ : Укр. ін-т нац. пам'яті, 2008. 30 с.

Бойко І. Й. Боротьба українського народу за державну незалежність у 1917–1921 рр.: уроки для сучасної України. *Право України*. 2016. № 1. С. 182–191.

Вовк Ю. Є. Правове регулювання діяльності уряду в період Центральної Ради. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3. С. 182–190.

Довбня В. Січові стрільці київського формування у визвольних змаганнях 1917–1920 років: організація та правові засади діяльності / за ред. П. П. Михайленка. Київ: Текст, 2002. 220 с.

Єрмолаєв В. М. Історія вищих представницьких органів влади в Україні: навч. посібник. Харків: Право, 2007. 280 с.

Єрмолаєв В. М. Вищі представницькі органи влади в Україні (історико-правове дослідження): монографія. Харків: Право, 2005. 272 с.

Іванова А. Ю. Законодавчий процес і законодавча техніка в період Центральної Ради, гетьманату П. П. Скоропадського та Директорії : монографія. Київ: Наук. думка, 2011. 223 с.

Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ: Ін Юре, 2008. 624 с.

Кульчицький П. Законодавство Західно-Української Народної Республіки: проблеми дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2012. Вип. 56. С. 111–115.

II. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота – одна з найважливіших форм навчального процесу, самостійного пошуку, що сприяє поглибленому вивченню відповідного розділу курсу історії держави і права України. Її написання потребує тривалого опрацювання навчальної літератури, документів, пам'яток права, монографічної літератури.

Тему студент обирає з переліку, що міститься в даному виданні. До кожної теми додається орієнтовний список рекомендованої літератури. За бажанням можна доповнити план роботи, використати додаткову літературу. Проте наведений мінімум питань і джерел слід розглядати як обов'язковий.

Опрацьовуючи літературу, варто виписувати окремі цитати чи самостійно формулювати їх основні положення з посиланням на джерела (вказати прізвище та ініціали автора, назву роботи, місто та рік видання і сторінку). Доцільно виконувати це на окремих аркушах або картках, розподіливши їх по групах відповідно до питань плану, для правильного оформлення.

Структура курсової роботи повинна бути такою: план роботи, передмова, основна частина, висновки, список використаної літератури. У разі потреби можна використати схеми, діаграми тощо.

У передмові необхідно охарактеризувати тему в цілому,

визначити хронологічні рамки, викласти відповідні загальні історичні умови.

Основна частина має складати не менше 3/4 обсягу роботи і включати відповіді на всі наведені в плані питання.

Висновки мають містити історичні оцінки розглянутих у роботі питань.

За змістом курсова робота повинна бути конкретною. Не можна обмежуватися лише констатацією фактів, їх треба всебічно й глибоко проаналізувати, тобто висвітлити причини й умови виникнення того чи іншого державно-правового явища, процес його розвитку, особливості, значення і вплив у подальшому на змінення держави і права. Якщо певні історичні факти або явища оцінюються в літературі по-різному, бажано висловити власну думку щодо цих оцінок. Самостійний пошук відомостей, їх систематизація, узагальнення, аналіз, висновки – необхідні умови написання курсової роботи.

Курсова робота надсилається в електронному вигляді на електронну адресу кафедри з доменним ім'ям @nlu.edu.ua. Вимоги до документу Word: поля зверху, знизу, праворуч, ліворуч – 2 см; шрифт Times New Roman, нежирний, кегль 14, вирівнювання – з двох сторін (по ширині). Загальний обсяг роботи – 25-30 сторінок формату А4.

Успішно виконана і правильно оформлена робота після рецензування допускається до захисту, під час якого можуть бути поставлені запитання щодо її змісту, теми або зауважень рецензента. Якщо студент не відповідає на них, то одержує незадовільну оцінку і в подальшому пише курсову роботу на іншу тему.

Курсова робота за результатами захисту оцінюється за 100-бальною шкалою.

ІІІ. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

Т е м а 1. Державотворча діяльність великих князів Київської Русі

П л а н

1. Виникнення держави Київська Русь.
2. Вплив князів Олега та Ігоря на розвиток Київської держави.
3. Особливості правління княгині Ольги.
4. Діяльність і вплив Володимира Великого на розвиток Київської Русі.
5. Державний лад в право за часів князя Ярослава Мудрого.
6. Державотворча діяльність Володимира Мономаха.

Список літератури

Підручник.

Хрестоматія.

Видатні постаті в історії України (ІХ-ХІХ ст.): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети: довідк. Видання. Київ: Вища шк., 2002. 359 с.

Велика Історія України від найдавніших часів: у 2-х тт. / передм. І. П. Крип'якевича. Т. 1. Київ: Глобус, 1993. 352 с.

Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс: [підручник]. Київ: Ін Юре, 2015. 808 с.

Скрипнюк О. В. Хрещення Русі: цивілізаційна трансформація держави і суспільства. До 1025-річчя хрещення Русі-України. Ч. 2. *Публічне право*. 2014. № 1. С. 5–18.

Васецький В. Ю. Становлення Русі-України як самостійної держави: історично-правові процеси. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 15–18.

Котляр М. Ф. Феномен удільної роздробленості Русі (повернення до проблеми). *Український історичний журнал*. 2013. № 2. С. 24–37.

Костомаров М. І. Історія України в житєписах визнач-

нійших її діячів / переложив О. Барвінський. Репринт. відтвор. вид. 1918 р. Київ: Україна, 1991. 494 с.

Т е м а 2. Державотворча діяльність князів Галицько-Волинської держави

П л а н

1. Об'єднавча діяльність Романа Мстиславича й утворення Галицько-Волинської держави.
2. Опозиція галицького боярства князівській владі та її вплив на державотворчі процеси у Галицько-Волинській державі.
3. Період міжусобиць після смерті Романа Мстиславича. Відновлення Галицько-Волинської держави князями Данилом і Васильком.
4. Княжіння Данила Романовича.
5. Правління нащадків Данила Романовича. Ліквідація Галицько-Волинської держави у 1349 р.
6. Оцінка державотворчої діяльності князів Галицько-Волинської держави.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Підручник.

Хрестоматія.

Бойко І. Й. Галицько-Волинська держава (1199-1349 рр.): від князівства до королівства / І. Й. Бойко // Право України. 2013. № 10. С. 265-274.

Бойко І. Джерела права Галицько-Волинської держави (1199-1349 рр.) / І. Бойко // Вісник Львівського Університету. Серія юридична. Вип. 42. 2006. С. 59-65 .

Борисенко В. Будівничий держави і воїн [Галицько-Волинська держава] / В. Борисенко // Чумацький шлях. 2002. № 5. С. 9-12.

Василенко С. Геополітичні традиції Київської Русі і Га-

лицько-Волинської держави / С. Василенко // Людина і політика. 2002. № 5. С. 102-111.

Войтович Л. В. Тевтонський орден у політиці Галицько-Волинського князівства / Л. В. Войтович // Український історичний журнал. 2010. № 6. С. 4-18.

Дашкевич Я. Українські землі в часах галицько-волинської державності (кінець X – середина XIV ст.) / Я. Дашкевич // Пам'ять століть. 2002. № 4. С. 3-21.

Котляр М. Ф. Галицько-Волинське князівство (до 800-ліття утворення) / М. Ф. Котляр // Український історичний журнал. 2000. № 1. С. 21-32.

Кульчицький В. С. Галицько-Волинська держава (1199-1349): монографія / В. С. Кульчицький, Б. Й. Тищик, І. Й. Бойко; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів: Біблос, 2005. 280 с.

Мельнічук І. А. Військово-політичні та економічні еліти. Галицько-Волинської держави: велике боярство як унікальний феномен вітчизняної історії / І. А. Мельнічук // Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Гілея: Науковий вісник: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т ім. Драгоманова, УАН. Київ: ВІР УАН, 2011. Вип. 50 (№8). С. 5-11.

Ричка В. М. “Галич – другий Київ”: середньовічна формула чи історіографічна метафора?: [Галицько-Волинська держава] / В. М. Ричка // Український історичний журнал. 2006. № 1. С. 4-13.

Скрипнюк О. В. Данило Галицький, Данило-Іоанн Романович Галицький / О. В. Скрипнюк // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. С. 240-246.

Шевчук Л. Е. Роман Мстиславович (бл. 1152 - 19 черв. 1205) / Л. Е. Шевчук // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. С. 634-635.

Т е м а 3. Державотворча діяльність гетьмана Богдана Хмельницького

П л а н

1. Національно-визвольна війна українського народу 1658- 1654 рр. під проводом Богдана Хмельницького.
2. Богдан Хмельницький – гетьман української козацької держави.
3. Ідеї Богдана Хмельницького щодо розбудови Української національної держави.
4. Законотворча діяльність Богдана Хмельницького .
5. Дипломатична діяльність Богдана Хмельницького.
6. Роль та значення постаті Богдана Хмельницького в українському державотворенні.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Історія держави і права України: підручник / В.Д. Гончаренко, В.М. Єрмолаєв, В.О. Рум'янцев та ін.; за ред. В.Д. Гончаренка. Харків: Право, 2013. 704 с.

Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України: акад. курс: підручник / Б. Й. Тищик; ЛНУ ім. І. Франка. Київ: Ін Юре, 2015. 808 с.

Хрестоматія з історії держави і права України: у 2-х т.: навч. посіб. для студ. юрид. спец.вищих закл. освіти / за ред. В.Д. Гончаренка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Т. 1: З найдавніших часів до початку XX ст. / уклад.: В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький. Київ: Ін Юре, 2000. 472 с.

Бацеля В. В. Роль Б. Хмельницького в розвитку митної системи Української Держави. Значення універсалу від 8 травня 1654 р. "На збирання податків з іноземних купців" в історії української митної справи // Історія торгівлі, податків та мита. Дніпропетровськ, 2010. № 2(2). С. 208–213.

Борисенко В. Закономірності й парадокси української дипломатії (1654-1657). *Пам'ять століть*. 2009. 5 (№ 5–6). С. 89–104.

Герінбург О. В. Державотворча діяльність Богдана Хме-

льницького: історичний аспект. *Розвиток правової держави і громадянського суспільства в Україні: проблеми теорії і практики* : зб. наук.-метод. пр.; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Херсон. держ. ун-т, Держ. ун-т штату Нью-Йорк у Постдамі (США), Херсон. обл. держ. адмін., Херсон. обл. Рада. Херсон, 2011. С. 13–14.

Єрмолаєв В.М. Березневі статті // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. Т.1. С. 70–71.

Єрмолаєв В. М. Б. Хмельницький про правовий статус козацької держави. *Особистість. Суспільство. Право* : зб. наук. ст. та тез наук. повідомл. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Полт. юрид. ін-ту. Полтава, 15 берез. 2012 р. Харків, 2012. С. 110–115.

Єрмолаєв В. М. Богдан Хмельницький про проблеми і перспективи українського державотворення (до 365-річчя Національної революції 1648 р.). *Вісник Академії правових наук України*. 2013. 2013 р. №1(72). С. 66–79.

Єрмолаєв В. М. Про деякі спірні питання історії державотворення на Гетьманщині часів Б. Хмельницького *Вісник Національної Академії правових наук України*. 2013. 2013 р. № 2 (73). С. 78–88.

Єрмолаєв В. М. Переяславські статті 1659 // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. С. 547–549.

Зарубіжні зносини Богдана Хмельницького: хроніка 1648-1657 років. *Пам'ять століть*. 2009. 1 (№1-2). С. 58–111.

Литвин В. М. Хмельницький Богдан (Зиновій-Богдан) Михайлович [бл. 6 січ. 1596 (27 груд. 1595) – 6 серп. (27 лип.) 1657] // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків, 2016. Т. 1: Історія держави і права України. С. 776–778.

Макаренко О. В. Державне правління Б. Хмельницького та його вплив на формування джерел права. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2010. № 4 (56). С. 47–50.

Окладна М. Г., Перевалова Л. В. Переяславська Рада та її вплив на розвиток української державності. *Держава і право: de lege praeterita, instante, futura*: тези Міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 листоп. 2009 р. Миколаїв, 2009. С. 29–30.

Сергійчук В. Дипломатичний геній. *Пам'ять століть*. 2009. № 1 (№1–2). С. 55–57

Смолій В. Молоді літа гетьмана Хмельницького: турецький і татарський досвід. *День*. 2015. № 140/141(7–8 серпня). С. 11.

Т е м а 4. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р.

П л а н

1. Кодифікація права України у другій половині XVIII століття: причини і загальна характеристика. Підготовка збірника «Права, за якими судиться малоросійський народ».

2. Загальна характеристика і структура «Прав, за якими судиться малоросійський народ».

3. Регулювання норм державного, цивільного, кримінального і процесуального права у «Правах, за якими судиться малоросійський народ».

4. Розкрити вплив даного збірника на розвиток українського права.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Хрестоматія з історії держави і права України: у 2-х т.: навч. посіб. для студ. юрид. спец. закл. вищ. освіти / за ред. В.Д. Гончаренка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Т. 1: З найдавніших часів до початку XX ст. / уклад. В. Д. Гончаренко, А. Й. Рого-

жин, О. Д. Святоцький. Київ: Ін Юре, 2000. 472 с.

Історія держави і права України: підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмолаєв, В. О. Рум'янцев та ін.; за ред. В.Д. Гончаренка. Харків : Право, 2013. 704 с.

Бойко І. Й. Кримінальні покарання в Україні (IX – XX ст.): навч. посібник. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2013. 408 с.

Єрмолаєв В. М. Права, за якими судиться малоросійський народ /Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т.1: Історія держави і права України / редкол.: В.Д.Гончаренко (голова) та ін. С. 595–597.

Мірошников І. Ю. Судове слідство в апеляційній інстанції: монографія. Харків: Право, 2007. 192 с.

Сеньків Ю. В. Кодифікація права в першій половині XVIII століття на території Гетьманщини. *Актуальні проблеми теорії та історії прав людини, права і держави*: матеріали III Всеукр. наук.конф. молодих науковців, асп. і студ., присвяч. пам'яті видатних учених-юристів П. О. Недбайла, О. В. Сурілова, В. В. Копейчикова, Львів, 4-5 берез. 2005 р. Одеса: Юрид. лра, 2005. С.157–161.

Тема 5. Законодавство Української Центральної Ради

П л а н

1. Загальна характеристика нормотворчої діяльності Української Центральної Ради.
2. Перший універсал Української Центральної Ради.
3. Другий універсал Української Центральної Ради.
4. Третій універсал Української Центральної Ради.
5. Четвертий універсал Української Центральної Ради та проголошення України незалежною державою.
6. Формування галузевого законодавства за часів Української Центральної Ради.
7. Історія розробки та прийняття Конституція Української Народної Республіки 1918 р.
8. Міжнародно-правова діяльність Української Центральної Ради.

Список літератури

- Історія держави і права України: підручник / за ред. В. Д. Гончаренка. Харків : Право, 2013, 704 с.
- Хрестоматія з історії держави і права України: у 2-х т.: навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В. Д. Гончаренка. Вид. 2-е, перероб. і доп. Т. 2: Лютий 1917 р. – 1991 р. / уклад.: В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький. Київ: Ін Юре, 2000. С.10–60.
- Бойко І. Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних, та процесуальних відносин в Україні (ІХ–XX ст.): навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 741–751.
- Веденєєв Д. Зовнішньополітична служба України в період Центральної Ради. *Український історичний журнал*. 1997. № 3. С. 79–89.
- Власенко С. І. Конституція Української Народної Республіки 1918 р. як основний закон європейського зразка. *Право України*. 2017. № 11. С. 78–86.

Гончаренко В. Д. Законодавчі органи в Українській Народній Республіці. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 2 (45). С. 61–71.

Гончаренко В. Д. Конституція Української Народної Республіки 1918 р. – вінець законодавчої діяльності Української Центральної Ради. *Право України*. 2018. № 4. С. 11–24.

Срмолаєв В. М. Вищі представницькі органи влади в Україні: історія, теорія та практика: монографія. Харків: Право, 2017. 448 с.

Срмолаєв В. М. До питання про перший український парламент – Українську Центральну Раду. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2005. Вип. 10. Х. С. 60–66.

Срмолаєв В. М. Організація і регламент діяльності Української Центральної Ради. *Право України*. 2017. № 11. С. 58–69.

Іванова А. Ю. Законодавчий процес і законодавча техніка в період Центральної Ради, гетьманату П. П. Скоропадського та Директорії : монографія. Київ: Наук. думка, 2011. 223 с.

Конституція УНР 1918, Статут про державний устрій, права і вольності УНР. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 1: Історія держави і права України / редкол.: В. Д. Гончаренко (голова) та ін. С. 397–400.

Копиленко О. Л. Держава і право України. 1917-1920. Київ: Либідь, 1997. 208 с.

Подковенко Т. Законодавча діяльність Центральної Ради. Тернопільська Академія народного господарства. Актуальні проблеми правознавства. Тернопіль, 2001. Вип. 3, С. 122–129.

Рогожин А. Й. Земельне законодавство Центральної Ради. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Основа, 1994. № 2. С. 52–60.

Рум'янцев В. О. Конституція УНР 1918 року – важливий крок у розвитку конституційного законодавства України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2006. Вип. 11. С. 165–174.

Рум'янцев В. Четвертий Універсал Центральної Ради – спроба здобуття незалежності. *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 1(52). С. 98–110.

Рум'янцев, В. О. Право в період Української революції (1917-1921 рр.) : [підрозд. 2.5] // Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Т. 1. Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України. Харків : Право, 2008. С. 37–399.

Українська Народна Республіка. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 1 : Історія держави і права України / редкол.: В. Д. Гончаренко (голова) та ін. С. 748–751.

Українська Центральна Рада: Документи і матеріали: у 2-х т. / редкол. В. А. Смолій [и др.]. Київ : Наук. думка, 1996. Т. 1: 4 березня – 9 грудня 1917 р. 590 с.

Українська Центральна Рада: Документи і матеріали: у 2-х т. / редкол. В. А. Смолій [и др.]. Київ : Наук. думка, 1997. Т. 2 : 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. 424 с.

Українська Центральна Рада. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 1 : Історія держави і права України / редкол.: В. Д. Гончаренко (голова) та ін. С. 755–758.

Універсали Центральної Ради. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків: Право, 2016. Т. 1 : Історія держави і права України / редкол.: В. Д. Гончаренко (голова) та ін. С. 759–762.

Т е м а 6. Законодавство Західноукраїнської Народної Республіки

П л а н

1. Українська національна рада – орган законодавчої влади ЗУНР (Статут УН Ради).

2. Конституційне законодавство ЗУНР:

2.1. Тимчасовий Основний Закон про державну самостійність українських земель бувшої австро-угорської монархії» від 13 листопада 1918 р.

2.2. Закон «Про адміністрацію ЗУНР» від 16 листопада 1918 р.

- 2.3. Закон «Про спосіб оповіщення законів і розпорядків» від 4 січня 1919 р.
- 2.4. Статут про Виділ Української Ради від 4 січня 1919 р.
- 2.5. Передвступний договір, заключений 1 грудня 1918 р. в м. Фастові між УНР й ЗУНР про маючу наступити злуку обох українських держав в одну державну одиницю.
- 2.6. Акт Злуки УНР і ЗУНР від 22 січня 1919 р.
- 2.7. Закон «Про вживання мови у внутрішнім та зовнішнім урядуванні державних властей і урядів, публічних інституцій й державних підприємств на Західній області УНР» від 15 лютого 1919 р
- 2.8. Закон «Про право горожанства на Західній Области Української Народної Республіки» від 8 квітня 1919 р.
- 2.9. Закон про державну жандармерію ЗУНР
- 2.10. Закони про скликання сейму ЗУНР та про вибори (виборчу ординацію) до сейму ЗУНР від 15 квітня 1919 р.
3. Соціальне законодавство ЗУНР: Закон «Про основи шкільництва» 13 лютого 1919 р. та Закон ЗУНР «Про земельну реформу» від 14 квітня 1919 р.
4. Розвиток моделі конституційного ладу ЗУНР у проєкті Конституції 1920 р. К. Левицького та С. Дністрянського.

Список літератури

Підручник.

Велика українська юридична енциклопедія : у 20 томах. Т. 1: Історія держави і права України / В.Д. Гончаренко та ін. Харків: Право, 2016.

Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Документи і матеріали у 5-ти томах, 8-ми книгах. Івано-Франківськ, 2003 – 2005.

Бойко І. Й. Західноукраїнська Народна Республіка та її місце в історії національного державотворення (до 100-річчя проголошення). *Право України*. 2018. Вип. 10. С. 165–184.

Кравчук М. Армія в державотворенні Західноукраїнської Народної Республіки: організаційно-правові основи. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 3 (11). С. 25–30.

Тищик Б. Й. Західно-Українська Народна Республіка (1918–1923). // Історія держави і права. Львів: Тріада плюс, 2004. 392 с.

Луцький М. І. Правова характеристика конституційного законодавства в ЗУНР. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Серія «Право». Вип. 27. Т. 1. С. 30–33.

Шандала О. Утворення ЗУНР та законодавче регулювання громадянства (1918-1919 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія Юридична*. 2015. Вип. 61. С. 210–216.

Кіндюк Б. Компаративний аналіз проектів Конституції Кость Левицького та Станіслава Дністрянського. *Право України*. 2018. Вип. 7. С. 232–245.

Т е м а 7. Кодекс законів про народну освіту УСРР 1922 р.

П л а н

1. Передумови прийняття Кодексу законів про народну освіту УСРР.

2. Особливості структурного поділу Кодексу законів про народну освіту УСРР.

3. Принципи організації, мета і завдання освіти й виховання в республіці за Кодексом законів про народну освіту УСРР.

4. Система радянської освіти: соціальне виховання дітей, професійна освіта молоді, наукова робота, політична освіта дорослих.

5. Народний комісаріат освіти Української СРР – вищий контролюючий державний орган.

6. Декларативний характер окремих положень Кодексу законів про народну освіту УСРР.

Список літератури

Історія держави і права України: підручник / за ред. В. Д. Гончаренка. Харків: Право, 2013. 704 с.

Усенко І. Б. Кодекс законів про народну освіту УСРР 1922 // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 1 : Історія держави і права України / редкол. В. Д. Гончаренко [та ін.]. Харків : Право, 2016. 848 с.

Рябошапко Л. Перший Кодекс законів про народну освіту (1922). *Право України*. 1992. № 9. С. 35–38.

Рябошапко Л. Конституційне законодавство про освіту в Україні: ретроспектива та перспектива (1917–2011 рр.): монографія. Львів: Край, 2011. 469 с.

Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у XX столітті: монографія. Київ: Богданова А. М., 2008. 406 с.

Т е м а 8. Система органів державної влади управління УРСР за Конституцією УРСР 1937 р.

П л а н

1. Зміни в державному ладі УРСР у першій половині 1930-х рр., підготовка й прийняття Конституції 1937 року, її структура і введення в дію.
2. Подальший процес формування адміністративно-командної системи в УРСР на основі Конституції 1937 р.
3. Центральні органи державної влади й управління: Верховна Рада УРСР і Раднарком УРСР.
4. Місцеві органи державної влади.

Список літератури

Підручник.

Хрестоматія.

Велика українська юридична енциклопедія: у 2-х т. Т.1: Історія держави і права України / ред. кол.: В.Д. Гончаренко (голова) та ін. Харків: Право, 2016. 848 с.

Історія державної служби в Україні: у 5 т. / відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій; редкол.: С. В. Кульчицький та ін.; упоряд.: Г. В. Боряк (кер. кол. упоряд.), Л. Я. Демченко, Р. Б. Воробей. Київ: Ніка-Центр, 2009. Т. 5: Документи і матеріали. Кн. 1. 1914–1991. 824 с.

Заруба В. М. Історія держави і права України: навч. посібник. Київ: Істина, 2006. 416 с.

Історія держави і права України: практикум: навч. посіб. для студ. юрид. спец. вузів / І. Я. Терлюк. Київ: Атіка, 1999. 192 с.

Гончаренко В. Д. Верховна Рада УРСР за конституцією республіки 1937 р. *Проблеми правознавства*: Міжвід. наук. зб. / відп. за вип. М. М. Міхеєнко [та ін.]. Вип. 52. Київ: Либідь, 1991. С. 23-29.

Гончаренко В. Д. Правовий статус Президії Верховної Ради УРСР за Конституцією УРСР 1937 року. *Проблеми законності*. 2009. Вип. 100. С. 42–52.

Гончаренко В. Д. Регламенти законодавчих органів України за радянських часів. *Вісник Національної академії правових наук України* : зб. наук. пр. 2016. № 1 (84). С. 30–42.

Новітня історія України. 1900-2000: підруч. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. П. Дрожжин та ін. Київ: Вища шк., 2000. 662 с.

Мироненко О.М. Конституція Української Радянської Соціалістичної Республіки 1937 // Енциклопедія історії України. Т:5 Кон-Кю / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: Наук. думка, 2008. 568 с.

Мироненко О. Спроби обґрунтування засад захисту радянських конституцій 20-30-х років в офіційних колах СРСР та УРСР. *Вісник Конституційного Суду України*. 2005. № 5. С. 105–118.

Конституція УРСР 1937 // Юридична енциклопедія : в 6-ти т. / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Т. 3: К – М. Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. 792 с.

Ткачук А., Ткачук Р., Ганушак Ю. З історії реформ адміністративно-територіального устрою України, 1907–2009 роки. Київ: Леста, 2009. 128с.

Т е м а 9. Право УРСР у період радянсько-німецької війни 1941–1945 рр.

П л а н

1. Зміни в цивільному та сімейному праві УРСР.
2. Зміни у колгоспному законодавстві УРСР.
3. Зміни в кримінальному праві УРСР.
4. Зміни у фінансовому праві УРСР.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Історія держави і права України: підручник / за ред. В. Д. Гончаренка. Харків: Право, 2013. 704 с.

Хрестоматія з історії держави і права України. Лютий 1917 р. –1996 р.: у 2 т. Т. 2. / уклад. В. Д. Гончаренка, А.Й. Рогожин, О.Д. Святоцький; за ред. В.Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1997. 800 с.

Рабінович П. М. Радянське право і законність у роки Великої Вітчизняної війни (історичні особливості). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 4 (№4-5). С. 7–11.

Соловей Д. Ю. Трансформація законодавства про кримінальну відповідальність УРСР у 40-х рр. ХХ ст., зумовлена воєнною обстановкою. Херсон : Гельветика, 2014. Вип. 5. Т. 1. С. 76-81.

Фещук М. Деякі особливості законодавства воєнного часу. *Вісник прокуратури*. 2006. 4. С. 124–127.

Якубовський В. Мобілізаційна політика радянської влади і командування Червоної армії на території України в 1943-

1945 роках. *Вісник Національної Академії державного управління при Президентіві України*. 2005. № 4. С. 275-277.

Т е м а 10. Основні права, свободи і обов'язки громадян Української РСР за Конституцією УРСР 1978 р.

П л а н

1. Розробка і прийняття Конституції УРСР 1978 р., її загальна характеристика.
2. Соціально-економічні свободи громадян, закріплені у Конституції.
3. Політичні права і свободи громадян.
4. Особисті права і свободи громадян.
5. Обов'язки громадян за Конституцією.

С п и с о к л і т е р а т у р и

Підручник

Хрестоматія

Зайчук О.В., Вовк О.Й. Конституція УРСР 1978 р. // Велика українська юридична енциклопедія: у 2-х т. Т.1: Історія держави і права України / ред. кол.: В.Д. Гончаренко (голова) та ін. Харків: Право, 2016. 848 с.

Історія конституційного законодавства України: зб. док. / упоряд. В.Д. Гончаренко. Харків: Право, 2007. 256 с.

Мироненко О. М. Історія Конституції України. Київ: Ін Юре, 1997.60 с.

Слюсаренко А. Г., Томенко М. В. Історія української конституції. Київ: Знання України, 1993. 192 с.

Тема 11. Зміни у правовому статусі УРСР в період перебудови (1985-1991 рр.)

П л а н

1. Зміни в конституційно-правовому статусі УРСР як союзної республіки.
2. Зміни в міжнародно-правовому статусі УРСР.
3. Правовий статус УРСР за Декларацією про державний суверенітет України.
4. Історичне значення Акту проголошення незалежності України.

Список літератури

Підручник.

Хрестоматія.

Андрусишин Б. Юридичні та фактичні підстави незалежності Української держави. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4(71). С. 114–122.

Барабаш О. Л. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. – результат політичних процесів. *Парламентаризм в Україні: теорія та практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-й річниці з дня проголошення незалежності України та 5-й річниці з дня прийняття Конституції України*, 26 черв. 2001 р. Київ : Б. в., 2001. С. 27–35.

Гончаренко В. Д. Декларація про державний суверенітет України (1990 р.) та її роль в історії творення незалежної української держави. *Декларація про державний суверенітет України – передумова її незалежності та демократичного розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 16 черв. 2010 р.* Харків : НДІ держ. буд-ва та місцевого самоврядування, 2010. С. 5–7.

Декларація про державний суверенітет України. Історія прийняття, документи, свідчення / голова ред. ради О. Барабаш; відп. ред.: Я. Зайко. Житомир : Рута, 2010. 868 с.

Корнеєв А. Декларація про державний суверенітет

України як засновок Конституції України. До 20-річчя Декларації про державний суверенітет України. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2010. № 2. С. 94–97.

Кульчицький С. Передумови, перебіг і підсумки "параду суверенітетів". *Український історичний журнал*. 2018. № 5. С. 163–191.

Матвеева Л., Пашко Л. Періодизація виконання Верховною Радою УРСР контрольної функції: радянська доба. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. № 1. С. 33–42.

Омарова А. А. Правовий статус України у період перебування (1985-1991 рр.): монографія. Харків: Право, 2017. 192 с.

Політична історія України. XX століття: у 6 т / голова редкол. І. Ф. Курас. Т. 6: Від тоталітаризму до демократії (1945–2002). Київ: Генеза, 2003. 606 с.

Пилипчук В. Етапи формування суверенної Української держави (історико-правові та політичні аспекти). *Вісник Академії правових наук України*. 2010. №3(62). С. 94–104.

Шемшученко Ю. С. Від декларації – до Конституції. *Правова держава*. 1997. Вип. 8. С. 3–11.

Каращук В. В. Генеза ідеї державного суверенітету: поняття та етапи становлення. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2005. Вип.28. С. 102–109.

Тема 12. Розробка і прийняття Конституції України 1996 р.

План

1. Процес і передумови розробки Конституції України 1996 р.
2. Конституційний Договір від 8 червня 1995 р.
3. Прийняття Конституції України та її основні положення.

Список літератури

Підручник.

Хрестоматія.

Головатий С. Конституція України 1996 року як складова конституційної спадщини Європи // Конституція незалежної України: у 3-х кн. Київ: Право, 1997. Кн. 2.

Гончаренко В. Правовий статус Верховної Ради України за Конституцією України 1996 року. *Вісник академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 77–87.

Литвин В. М. Конституція України 1996 // Енциклопедія історії України / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 2008. Т. 5: Кон – Кю. С. 568.

Волченко А. Конституції України // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське вид-во, 2011. 354 с.

Мартинюк Р. Конституційний процес і поділ влади в Україні напередодні укладення Конституційного Договору 1995 р. між Президентом України і Верховною Радою України. *Наукові записки*. (Серія “Історичні науки”). 2006. Вип. 6. С. 319–332.

Навчальне видання

Електронне видання

П Л А Н И
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ,
ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
УКРАЇНИ»

для студентів I курсу заочного факультету
першого (бакалаврського) освітнього рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

У к л а д а ч і: ГОНЧАРЕНКО Володимир Дмитрович,
БУЛГАКОВ Артур Олександрович,
ГОЦУЛЯК Світлана Леонідівна,
КАЗАК Рината Алімівна,
ЛІСОГОРОВА Катерина Миколаївна,
ОМАРОВА Айсель Азадівна,
СКУРАТОВИЧ Ірина Миколаївна,
СТЕЦЕНКО Ніна Сергіївна,
ХАРАСИК Наталія Олегівна,
ШИГАЛЬ Денис Анатолійович

Відповідальний за випуск *В. Д. Гончаренко*

Редактор *Л. В. Русанова*

Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*